

Policy Paper

Evaluating the requirements of good governance in the foreign policy of the 13th government

•Mitra Rahnejat¹

1. Assistant Professor, Department of law and politics, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.

Use your device to scan
and read the article online

Citation: Rahnejat.M.(2024). [Evaluating the requirements of good governance in the foreign policy of the 13th government (Persian)]. *Journal of Governance knowledge*, 02(02), 118-133. <https://doi.org/10.22034/jokog.2024.201739>

<https://doi.org/10.22034/jokog.2024.201739>

Received: 05 Mar 2024

Accepted: 08 Apr 2024

Available Online: 20 Jun 2024

Keywords:

good governance,
foreign policy, 13th
government, Iran

ABSTRACT

Good governance is the practice of political-economic-social management of a country's resources to achieve specific and determined goals. This practice includes solutions and methods through which individuals and institutions have the ability to pursue their interests and legal rights according to the limitations. Good governance is aimed at finding a new model and combination of cooperation between the three sectors of the government-civil society-private sector. Good governance shows governance as a responsibility to citizens, which is due to the rule of law and transparency of fair and equal opportunities in all fields provides for citizens. These equal opportunities are not created only by domestic policy, and the foreign policy of any government can directly and indirectly affect it.

The main question of this research is: How have the requirements of good governance and the foreign policy of the 13th government of Iran affected each other? An attempt has been made to answer this question by using documentary-archival sources in a descriptive-analytical way. The 13th government of Iran with two important principles in its foreign policy: expanding international and regional cooperation and strengthening the neighborhood policy on the one hand, and striving for economic growth and growth of capital formation along with the growth of the middle class in Iran, on the other hand, has been able to increase the rank of Iran. improve in good governance indicators.

* Corresponding Author:

Mitra Rahnejat

Address: Department of law and politics, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.

E-mail: rahnejat@atu.ac.ir

گزارش سیاستی ارزیابی بایسته‌های حکمرانی خوب در سیاست خارجی دولت سیزدهم

میترا راه‌نجات^۱

۱. استادیار، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

حکمرانی خوب تمرین مدیریت سیاسی-اقتصادی-اجتماعی منابع یک کشور برای رسیدن به اهداف خاص و تعیین شده است. این تمرین دربرگیرنده راهکارها و روش‌هایی است که افراد و نهادها از طریق آنها توانایی پیگیری علایق و حقوق قانونی خود را با توجه به محدودیت‌ها داشته باشند. حکمرانی خوب معطوف به یافتن الگو و ترکیب جدیدی از همکاری میان سه بخش دولت-جامعه مدنی-بخش خصوصی است. حکمرانی خوب نشان‌دهنده حاکمیت به مثابه مسئولیت در برابر شهروندان است که به واسطه حاکمیت قانون و شفافیت فرصت‌های عادلانه و برابر در همه زمینه‌ها برای شهروندان فراهم می‌سازد. این فرصت‌های برابر تنها به وسیله سیاست داخلی ساخته نمی‌شوند و سیاست خارجی هر دولتی می‌تواند به طور مستقیم و غیر مستقیم بر آن اثر بگذارد. پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است که بایسته‌های حکمرانی خوب و سیاست خارجی دولت سیزدهم چگونه بر یکدیگر تاثیر گذاشته‌اند؟ تلاش شده است با استفاده از منابع اسنادی-آرشیوی به روش توصیفی-تحلیلی به این سوال پاسخ داده شود. دولت سیزدهم با دو اصل مهم در سیاست خارجی خود یعنی گسترش همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و تقویت سیاست همسایگی از یک سو و تلاش برای رشد اقتصادی و رشد تشکیل سرمایه به همراه رشد طبقه متوسط در ایران از سوی دیگر توانسته است که رتبه ایران را در شاخص‌های حکمرانی خوب بهبود بخشد.

تاریخ دریافت: ۱۵ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۲۰ فروردین ۱۴۰۳

تاریخ انتشار: ۳۱ خرداد ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

حکمرانی
خوب، سیاست
خارجی، دولت
سیزدهم، ایران

* نویسنده مسئول:

میترا راه‌نجات

نشانی: دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

رایانامه: rahnejat@atu.ac.ir

مقدمه

کند و منجر به کاهش نارضایتی‌های داخلی شود. پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است که بایسته‌های حکمرانی خوب و سیاست خارجی دولت سیزدهم چگونه بر یکدیگر تاثیر گذاشته‌اند؟ تلاش شده است با استفاده از منابع اسنادی-آرشیوی به روش توصیفی - تحلیلی به این سوال پاسخ داده شود. دولت سیزدهم با دو اصل مهم در سیاست خارجی خود یعنی گسترش همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و تقویت سیاست همسایگی از یک سو و تلاش برای رشد اقتصادی و رشد تشکیل سرمایه به همراه رشد طبقه متوسط در ایران از سوی دیگر توانسته است که رتبه ایران را در شاخص‌های حکمرانی خوب بهبود بخشد.

نویسندگان متعددی طی دو دهه اخیر تلاش کرده‌اند در زمینه حکمرانی خوب قلم بزنند اما این مقاله از دو حیث با دیگر مقالات در زمینه حکمرانی خوب متفاوت است: نخست آن که در هیچ‌کدام از مقالات دیگر تلاشی برای درک تاثیر متقابل سیاست خارجی و حکمرانی خوب صورت نگرفته است و دوم اینکه به لحاظ زمانی این مقاله متمرکز بر دولت سیزدهم در ایران است.

چارچوب مفهومی

الف) حکمرانی خوب

حکمرانی روشی است که بر اساس آن قدرت بر مدیریت اقتصادی یک کشور و منابع اجتماعی آن برای رسیدن به توسعه اعمال می‌شود. موسسه حکمرانی اتاوا در تعریف حکمرانی می‌گوید: «حکمرانی شامل مؤسسات، فرآیندها و مقرراتی در جامعه است که تعیین می‌کند چگونه قدرت اعمال می‌شود؟ چگونه تصمیمات مهمی که جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهند اتخاذ می‌گردند و چگونه

حکمرانی خوب که بیش از دو دهه است در ادبیات اقتصاد سیاسی جایگاه ویژه باز کرده است در اولین کنفرانس حکمرانی در بیانیه مانیل این گونه تعریف شد: سیستمی شفاف، پاسخگو و حساب پس‌بده، عادل و منصف، مشارکتی، مسئول در برابر نیازهای عامه. بعدها برنامه‌های توسعه سازمان ملل متحد و بانک جهانی این مفهوم را تبیین کرده و شاخص‌هایی برای آن مطرح کردند که امروزه چیزی بیش از مدیریت کارآمد منابع مالی و اقتصادی درک می‌شود. در حقیقت راهبردی است که جامعه را سازماندهی می‌کند تا از فرصت‌ها به صورت مساوی برخوردار شوند و عدالت اجتماعی و اقتصادی در جامعه جاری شود. شاخص‌های حکمرانی خوب اگرچه ابعاد داخلی روابط دولت - ملت را نشان می‌دهد اما به طور مستقیم و غیر مستقیم از سیاست خارجی هم اثر می‌پذیرد و هم بر سیاست خارجی اثر می‌گذارد. به دیگر سخن حکمرانی خوب و سیاست خارجی یک کشور دارای تاثیر دو جانبه بر یکدیگر هستند. اگرچه لازمه حکمرانی خوب دولتی توانمند است اما تعادل سیاست داخلی و خارجی مهمترین عامل موثر بر شکل‌گیری و توسعه حکمرانی خوب در یک کشور است.

ایران در حالی دهه ۹۰ شمسی را به پایان رساند که به خاطر تحریم‌های گسترده و همه جانبه امریکا از یک سو و همه گیری کرونا از سوی دیگر فرصت‌های اقتصادی بسیاری را هم در عرصه داخلی و هم در عرصه جهانی از دست داد و همه این موارد زمینه‌ساز گسترش نارضایتی اقتصادی-اجتماعی در ایران شد. دولت سیزدهم ایران در چنین شرایطی می‌بایست راهبردی را انتخاب می‌کرد که بتواند در دو جبهه داخلی و خارجی همزمان تغییراتی را ایجاد

بانک جهانی برای حکمرانی خوب شش ویژگی را معرفی می‌کند که عبارتند از: (آزاهار آباس، ۲۰۱۹):

- در نظر گرفتن تنوع میان افراد، سازمان‌ها و مدیریت نیروها و نهادهای منطقه‌ای و جهانی؛

- پویایی محیط‌ها، فرآیندها، و تغییر تعاملات میان بازیگران و نهادها.

- عقلانی کردن نقش دولت.

- تقویت افراد، ذی نفعان، شهروندان و جامعه مدنی، و بخش خصوصی برای تقبل نقش‌ها و مسئولیت‌های جدید.

- ایجاد هم‌افزایی بین بازار و دولت، حکومت و جامعه مدنی، و بین حکومت داری رسمی و خودگردانی غیررسمی.

- ظرفیت‌سازی شامل بهبود منابع انسانی، تقویت سیاست‌گذاری و مدیریت مالی، و ایجاد و ارتقای شراکت در زمینه رشد کار ساز اقتصادی و برابر در سطوح جهانی، منطقه‌ای، ملی و محلی.

حکمرانی خوب تضمین می‌کند فساد به کمترین میزان برسد و دیدگاه‌های اقلیت مورد توجه قرار گیرد و مشکلات اقشار آسیب‌پذیر در تصمیم‌گیری‌ها لحاظ شود. حکمرانی خوب به نیازهای فعلی و آینده جامعه اهمیت داده و آنها را مورد توجه قرار می‌دهد. بر همین اساس بانک جهانی شش شاخص برای اندازه‌گیری حکمرانی خوب در جوامع مختلف معرفی می‌کند:

- حق اظهار نظر و پاسخگویی: یعنی میزان مشارکت مردم در انتخاب نوع حکومت و دولت مورد نظرشان، آزادی بیان، آزادی انجمن‌های حقیقی و حقوقی و همچنین آزادی رسانه‌ها.

- بی‌ثباتی سیاسی و خشونت: میزان تحت تأثیر

منافع متفاوت جایی در چنین تصمیماتی برای خود پیدا می‌کنند؟». حکمرانی بر مفهوم «شراکت» در عوض (و نه در مقابل) مشارکت تأکید دارد. گرچه مشارکت مفهومی مقدس، مقبول و آرمانی است، ولی زمانی که بحث مشارکت در سطوح اداره دولت مطرح می‌شود، معنا و مفهوم آن این است که دولتی در بالا قرار دارد، بقیه اجزا و بازیگران در پایین قرار دارند و دولت، مشارکت آنها را طلب می‌کند، یا به اجبار آن را می‌پذیرد. ولی «شراکت»، مفهومی فراتر از مشارکت است. در این حالت، افراد، گروه‌ها و به طور کلی بازیگران مختلف، نظیر یک شرکت، هر یک منابعی با خود می‌آورند، و با یکدیگر شراکت می‌کنند. در این حالت دیگر فرد با مجموعه‌ای در بالا رو به رو نیست، بلکه همه در کنار هم و با نقش‌ها و مسئولیت‌های مشخص و معین فعالیت‌های خاصی را انجام می‌دهند که مجموعه آن اداره امور کل کشور خواهد شد.

مفهوم «حکمرانی مطلوب یا حکمرانی خوب» در منشور سازمان ملل متحد و حقوق بین‌الملل ایجاد شده و الگویی است که در پی ناکارآمدی سازوکارهای پیشین توسعه از سوی مجامع بین‌المللی ارائه شد. این الگو با رویکردی هنجاری، مفهوم جدیدی از دولت را در نظر می‌گیرد که به فرآیند نوین اداره امور جامعه اشاره دارد. حکمرانی خوب از دهه ۱۹۸۰ به بعد در ادبیات توسعه مطرح شده است و بر شراکت بین سه بخش دولت، نهادهای مدنی و بخش خصوصی تأکید دارد که به سبب آن امور و مسائل عمومی به شکل صحیح و بهینه‌تری اداره خواهد شد و از این رو ارتباط صحیح و تعاملی سه بخش یاد شده، زمینه تحقق حکمرانی خوب را در ابعاد اقتصادی، سیاسی و اداری فراهم می‌سازد.

1. www.worldbank.org

آسان نیست، و نباید به هر گونه خیال‌پردازی دست زند. او همچنین باید از ادبیات، علوم، ریاضیات و حقوق آگاهی داشته باشد»^۲.

در قسمت اعظم قرن بیستم، به خاطر دو جنگ جهانی، جنگ سرد، رقابت دو ابرقدرت، ایدئولوژیک کردن امور بین‌المللی و رویارویی نظامی، دیپلماسی به ابزار فرعی سیاست و ایدئولوژی قدرت تبدیل شده بود. لذا، دیپلماسی اغلب «رقص مرگ» را اجرا کرده است. اما تحولات نظام بین‌الملل در اواخر قرن بیست از یک سو و تحولات تکنولوژیکی از سوی دیگر زمینه‌ساز تغییر دامنه فعالیت و موضوعات مورد بحث در دیپلماسی شد. به گونه‌ای که می‌پذیرد ابزاری برای کارآمدی حکمرانی است و در این مسیر وظیفه اش جستجوی توازن قدرت نیست، بلکه جستجوی توازن منافع است. لذا اولویت اصلی جستجو برای راه‌حل‌های مصالحه جهت جذب منافع بیشتر است. پس ذهنیت همه یا هیچ قرن بیستمی دیگر کار نمی‌کند و همه دیپلمات‌ها یک وظیفه مشترک دارند: کمک به تسهیل حکمرانی خوب در سطح ملی (و البته جهانی).

حکمرانی خوب از چند جهت می‌تواند بر سیاست خارجی تاثیر بگذارد:

- اعتبار و اعتماد: شفافیت، پاسخگویی، احترام به حاکمیت قانون ابزارهای حکمرانی خوب برای جلب اعتماد سایر کشورها است. این اعتماد زمینه‌ساز افزایش اعتبار یک کشور و در نتیجه ایجاد روابط قوی با سایر کشورها می‌شود.

- تصمیم‌گیری موثر: حکمرانی خوب تضمین‌کننده تصمیمات بر اساس اصول و شواهد متقن است که منجر به تصمیمات استراتژیک و موثر سیاست

قرار گرفتن دولت‌ها و حکومت‌ها ناشی از خطرات خشونت‌آمیز و غیرقانونی مثل تروریسم و... جهت براندازی و سرنگونی حکومت.

• اثربخشی دولت: میزان کیفیت خدمات دولتی، خدمات مدنی و میزان عدم وابستگی این خدمات از فشارهای سیاسی، کیفیت تدوین و اجرای خط مشی و اعتبار التزام و تعهد دولت به اجرای این سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها.

• بار مالی مقررات (کیفیت نظم‌دهنده): میزان توانایی دولت در تدوین و اجرای سیاست‌گذاری‌ها و تنظیم آنها در جهت بهبود توسعه بخش‌های خصوصی.

• حاکمیت قانون: میزان برابری افراد، نهادها و گروه‌ها در برابر حاکمیت قانون.

• کنترل فساد: میزان اقدامات انجام گرفته از سوی دولت و تاثیر آنها بر کاهش میزان فساد اداری در سطح جامعه و سازمان‌های دولتی.

ب) سیاست خارجی و حکمرانی خوب

در قرن هفدهم، فرانسوادی کالیرز، نوشت: «دیپلمات خوب باید ذهنی آگاه داشته باشد، موهبتی از کاربرد که منحرف‌شدن توسط لذت‌ها یا سرگرمی‌های بیهوده را رد کند، قضاوت درستی داشته باشد که اندازه‌گیری کند. چیزهایی که هستند و از کوتاه‌ترین و طبیعی‌ترین مسیرها مستقیماً به سمت هدف می‌روند بدون اینکه در ظرافت‌ها و ظرافت‌های بی‌معنا و بی‌پایان سرگردان شوند. دیپلمات باید سریع، مدبر، شنونده خوب، مؤدب و موافق باشد. مهمتر از همه، مذاکره‌کننده خوب باید دارای کنترل کافی باشد تا قبل از اینکه فکر کند واقعاً چه می‌خواهد بگوید، در برابر اشتیاق صحبت کردن مقاومت کند. او باید طبیعتی آرام داشته باشد، بتواند با خوشحالی احق‌ها را تحمل کند، که همیشه

2. www.diplomacy.edu

بر عملکرد نهادهای دمکراتیک در یک کشور تاثیر بگذارد. تعامل یک دولت با سایر کشورها بسته به اینکه آیا تصمیم فراگیر را ترویج می‌کند، به حقوق بشر احترام می‌گذارد و از ارزش‌های دمکراتیک در تعاملات بین‌المللی خود حمایت می‌کند، می‌تواند فرایندهای دمکراتیک را تقویت یا تضعیف کند.

- توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی: تصمیمات سیاست خارجی مانند موافقت نامه‌های تجاری و برنامه‌های کمک‌های بین‌المللی، می‌تواند پیامدهای مستقیمی بر توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی داشته باشد. اگر سیاست خارجی مشارکت‌هایی را در اولویت قرار دهد که به نفع رفاه کلی شهروندان است، می‌تواند با ترویج توسعه پایدار و کاهش نابرابری به حکمرانی خوب کمک کند.

- مشارکت جامعه مدنی: سیاست خارجی یک کشور می‌تواند بر توانایی سازمان‌های جامعه مدنی برای مشارکت در مسائل جهانی و دفاع از اصول حکمرانی خوب در سطح بین‌المللی تاثیر بگذارد. سیاست خارجی که مشارکت جامعه مدنی در مجامع بین‌المللی را تشویق می‌کند و از تلاش‌های آنها برای ارتقای شفافیت و پاسخگویی حمایت می‌کند، می‌تواند حکمرانی خوب را تقویت کند.

به طور کلی می‌توان گفت که سیاست خارجی هم می‌تواند اصول حکمرانی خوب را شکل دهد و هم بر اساس آن شکل بگیرد. یک سیاست خارجی خوب طراحی شده که با اصول حکمرانی خوب همسو باشد می‌تواند به قدرت و اثر بخشی کلی حکمرانی در یک کشور کمک کند.

خارجی می‌شود که به نفع منافع کشور است.

- همکاری‌های بین‌المللی: حکمرانی خوب زمینه‌ساز تقویت همکاری با سایر کشورها است زیرا نشان دهنده تعهد به همکاری با سایر کشورها برای منافع متقابل است لذا منجر به گسترش توافق‌نامه‌های تجاری و مشارکت در مسائل جهانی می‌شود.

- حل تعارض: حکمرانی خوب از درگیری و تعارض در داخل کشور جلوگیری می‌کند که خود منجر به سیاست خارجی باثبات و صلح آمیز می‌شود. دولتی که قادر به حل تعارضات داخلی نباشد و نتواند انسجام اجتماعی را تأمین کند نمی‌تواند شریک راهبردی خوبی برای سایر کشورها باشد و در دیپلماسی و حل مناقشه در صحنه بین‌الملل ناتوان خواهد بود.

به طور کلی حکمرانی خوب برای تعامل موثر یک کشور با جامعه بین‌المللی و پیگیری اهداف سیاست خارجی که صلح، امنیت و رفاه را ارتقا می‌دهد ضروری است.

از جهت دیگر سیاست خارجی نیز بر حکمرانی خوب از چند جهت تاثیر می‌گذارد:

- شفافیت و پاسخگویی: تصمیمات سیاست خارجی یک کشور می‌تواند بر سطح شفافیت و پاسخگویی آن تاثیر بگذارد.

- حاکمیت قانون: تصمیمات سیاست خارجی می‌تواند بر پایبندی به حاکمیت قانون در یک کشور تاثیر بگذارد. اگر دولتی در روابط خارجی خود به قوانین و هنجارهای بین‌المللی احترام بگذارد، الگوی مثبتی برای حفظ حاکمیت قانون در داخل کشور است.

- نهادهای دمکراتیک: سیاست خارجی می‌تواند

ج) دیپلماسی ایرانی: دیپلماسی پیشرفت درونزا

انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ زمینه‌ساز گفتمان انقلابی شد که درون خود ویژگی‌هایی خاصی مانند اسلام‌گرایی، استقلال طلبی، مردم‌سالاری دینی و عدالت‌محوری را جا داده است. در طول ۴ دهه گذشته عدالت‌محوری دال مرکزی این گفتمان بوده است و از ارکان اصلی حکمرانی در ایران محسوب می‌شود که چهره اقتصادی آن پر رنگ‌تر بوده است اما ویژگی‌های خاص خودش را نیز این عدالت‌محوری داشته است به گونه‌ای که هدف آن تنها بالا بردن حداکثر مطلوبیت و تأمین سود بیشتر برای تولید کننده نبوده است و هدف غایی خود را جلوگیری از اسراف، توجه به محرومان و تأمین عدالت اجتماعی مطرح کرده است. دولت عدالت‌محور بر اساس گفتمان اسلامی، دولت رفاه، ایجاد برابری فرصت‌ها و توزیع عادلانه ثروت در کشور است و با ترکیب برابری فرصت‌ها و برابری قانون از اسراف جلوگیری شود (سیمبر و ملکی، ۱۳۹۸، ص: ۲۶۷-۳۰۰).

موفقیت ایران در به تصویر کشیدن این گفتمان نیازمند تقویت قدرت اش در عرصه بین‌الملل بوده است. قدرت هم در حالت سخت و هم در حالت نرمش، با تأثیری که بر یکدیگر می‌گذارند زمینه‌ساز شکل‌گیری قدرت هوشمند می‌شوند که باعث شکل‌گیری یک سیاست خارجی موفق می‌شوند. قدرت هوشمند یک استراتژی منابع محور، همگرایانه و ابزار محور جهت نیل به بالاترین سطح منافع ملی است. ارتقا سطح منافع ملی که باعث افزایش سطح اعتماد ملی و در نتیجه حکمرانی خوب می‌شود که به طور مستقیم باعث افزایش جایگاه بین‌المللی کشور می‌شود. افزایش سطح توانمندی شهروندان ایرانی و ارتقا سطح عدالت اجتماعی به معنای قدرتمند شدن ایران در عرصه بین‌الملل است. به بیان دیگر تلاش

برای توانمندسازی شهروندان ایرانی عامل اصلی افزایش اقتدار ملی و منطقه‌ای ایران است (شامیری و شاهنده، ۱۳۹۷، صص: ۳۹-۴۷).

پیشرفت درونزا به معنای تکیه بر توانایی‌های داخلی برای رسیدن به پیشرفت واقعی، مسیر دولت‌های ایرانی برای تحقق عدالت اجتماعی، استقلال خواهی، مردم‌سالاری دینی در عین مبارزه با سلطه سرمایه داری جهانی بوده است. دیپلماسی ایرانی با تکیه بر اصل پیشرفت درونزا تلاش داشته است با توجه به اصول انقلابی مسیر تعامل با جهان را در عرصه‌های اقتصادی-سیاسی-تجاری و ... طی کند لذا شاهد تلاش دیپلماسی ایرانی اقتصادی برای دستیابی به بازارهای جهانی، تجارت و کسب سهم مهم از آن، جذب سرمایه‌گذاری مستقیم و غیر مستقیم خارجی در عین نگذاشت اقتصاد ایران در مقابل چالش‌های اقتصاد جهانی هستیم (شاهنده، ۱۳۸۸، ص: ۳۱-۴۲).

یافته‌های تحقیق

در بدو شروع به کار، دولت سیزدهم با مسائل مهمی همچون تحریم‌های همه‌جانبه آمریکا، تنش در روابط با همسایگان، رکود سنگین در صادرات کالاهای ایرانی، حجم بسیار اندک شده گردشگران خارجی در ایران به واسطه کرونا، تورم و ... دست به گریبان بود. مجموعه عوامل داخلی و خارجی زمینه‌ساز افزایش نارضایتی عمومی و در نتیجه کاهش سطح حکمرانی خوب در ایران شده بود. این تنزل دغدغه اصلی دولت سیزدهم ایران بود که می‌بایست به واسطه اقدامات ضروری به رفع آن بپردازد. این اقدامات در چهار مورد زیر قابل مطالعه است.

همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای: توسعه همکاری‌های بین‌المللی و ایجاد ثبات در این روابط زمینه‌ساز گسترش روابط اقتصادی ایران به سایر

کشورها و ادغام بیشتر در اقتصاد جهانی است که خود باعث افزایش رونق تجارت، رفع رکود و تا حدی تورم می‌شود. این مسیر برای دولت سیزدهم از طریق رفع موانع عضویت ایران در چند سازمان بین‌المللی و منطقه‌ای که روند آن از مدت‌ها قبل شروع شده بود اما بنا به دلایل مختلف متوقف شده بود، شروع شد. مهمترین این سازمان‌ها، سازمان همکاری‌های شانگهای است که ایران در سال ۲۰۰۵ به عنوان عضو ناظر سازمان پذیرفته شده بود و در سال ۲۰۰۸ تقاضای عضویت دائم داد، اما سال‌ها با این درخواست ایران مخالف می‌شد. در نهایت در بیست و یکمین اجلاس سران در شهر دوشنبه پایتخت تاجیکستان در شهریور ۱۴۰۰ با درخواست ایران موافقت شد و در نهایت در ۱۳ تیر ۱۴۰۲ ایران به عضویت رسمی و دائمی این سازمان در آمد. از جمله فرصت‌هایی که این عضویت برای ایران به همراه دارد: گسترش همکاری دو و چندجانبه در حوزه انرژی و ایجاد زمینه مناسب جهت ایجاد ائتلاف‌های جدید در خصوص مباحث مرتبط با انرژی (اوپک گازی)، ایجاد یک بازار جایگزین بزرگ و بادوام جهت توسعه صادرات کشور به ویژه در برابر بازارهای تحریمی؛ ایجاد مانع بر سر راه تحریم‌های جدید شورای امنیت، گسترش و تقویت منافع اقتصادی ایران با احتمال گره خوردن منافع اقتصادی سازمان همکاری شانگهای با کشورهای آسه‌آن، ژاپن و کره جنوبی؛ حفظ و گسترش بازار مصرف بزرگ و بادوام برای نفت و صادرات غیرنفتی؛ رفع نیازمندی‌های فناورانه و منابع مالی مورد نیاز برای توسعه صنعتی با توجه به ظرفیت کشورهای عضو، تقویت مزیت ترانزیتی، تأمین بخشی از نیازهای مالی کشور از طریق کنسرسیوم بین بانکی، مشارکت همزمان در دو مگا پروژه «ابتکار کمربند و راه» و «اتحادیه اقتصادی اوراسیا» (ماشالله ذراتی: ۱۴۰۲).

اتحادیه اقتصادی اوراسیا سومین نهاد اقتصادی بود که دولت سیزدهم تلاش کرد به واسطه تعمیق روابطش با این نهاد فرصت‌های بهتر اقتصادی برای صادرات کالاهای ایرانی به وجود آورد. ایران در سال ۲۰۱۸ قرارداد موقت سه ساله تجارت ترجیحی با اتحادیه امضا کرده بود که به واسطه آن ایران برای ۳۸۰ کالای تولیدی در اتحادیه تخفیف تعرفه‌ای داد و در مقابل، اتحادیه برای ۵۰۲ کالای ایرانی تخفیف تعرفه‌ای قائل شد. در مجموع به صورت مساوی، طرفین مبادلات اقتصادی را از تخفیف برخوردار کردند. دولت سیزدهم این توافقنامه را بار دیگر تمدید کرد تا زمینه را برای همکاری بلند مدت

3. . Contingent Reserve Arrangement (CRA)

عنوان رویکرد سیاست خارجی خود انتخاب کرده است. ایران پس از چین پر همسایه‌ترین کشور دنیا محسوب می‌شود که با ۱۵ کشور همسایه است. این تعداد همسایه فرصت‌های بسیار خوب اقتصادی-سیاسی می‌توانند به همراه بیاورند.

سخنرانی ابراهیم رئیسی در ۷۸ مین نشست مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۲۰۲۳ نشان داد که دولت سیزدهم سیاست همسایگی را فراتر از تعریف معمول‌اش می‌بیند و همسایگی را مترادف با همگرایی می‌بیند که در قالب همگرایی، کشورهای همسایه و همجوار توافق می‌کنند همکاری خود را از طریق قوانین و نهادهای مشترک، تقویت و توسعه دهند. در چنین رویکردی، سیاست همسایگی تنها به کشورهایی که به صورت مستقیم هم‌مرز هستند، محدود نمی‌شود و در حوزه امنیتی نیز سیاست همسایگی به دنبال تضمین امنیت پایدار از طریق همکاری‌های درون منطقه‌ای و ممانعت از مداخله خارجی تعریف شد. بر این اساس ایران از قفقاز تا خلیج فارس، با حضور هرگونه بیگانه، مخالفت کرد و آن را نه تنها بخشی از راه‌حل، بلکه خود مشکل تعریف کرد. ایران امنیت همسایگان را امنیت خود و هرگونه ناامنی برای آنها را ناامنی برای خود تعریف کرد.

ناامنی در مرزهای شرقی با افغانستان و پاکستان، بحران در منطقه زنگزو، روابط تیره با کشورهای عرب منطقه به خصوص عربستان، بحران اوکراین و تأثیرات اش بر منطقه، و بحران فلسطین از مهمترین مسایلی بودند که می‌بایست در سیاست همسایگی مورد توجه قرار می‌گرفتند.

حل تنش با آذربایجان، رسیدن به توافق با عربستان، مدیریت تعاملات با طالبان، تلاش برای حل مشکلات با بحرین، بهبود روابط با تاجیکستان،

با اتحادیه فراهم سازد. دولت ایران همچنین در خرداد ۱۴۰۲ «قانون سند الحاقی (پروتکل) تمدید موافقتنامه موقت تشکیل منطقه آزاد تجاری بین جمهوری اسلامی ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا و دولت‌های عضو» را که در جلسه علنی دوازدهم اردیبهشت ۱۴۰۲ مجلس شورای اسلامی تصویب و ۲۰ اردیبهشت ۱۴۰۲ به تایید شورای نگهبان رسیده بود، برای اجرا به وزارت صنعت، معدن و تجارت ابلاغ کرد.

نتیجه عضویت و همکاری ایران با سه نهاد فوق در طی سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ در تجارت خارجی ایران به خوبی نمایان شد. حجم تجارت خارجی غیرنفتی در سه سال اول دولت سیزدهم نسبت به سه سال پایانی دولت دوازدهم با ۳۴.۸ درصد رشد از ۲۴۶.۲ تا ۳۳۱.۳ میلیارد دلار رسیده است. در مجموع صادرات کالای غیرنفتی (بدون میعانات گازی) سه سال دولت سیزدهم با ۲۶.۷ درصد رشد نسبت به سه سال دولت دوازدهم از ۱۲۰.۳ به ۱۵۲.۴ میلیارد دلار رسید. مطابق با داده‌های بانک مرکزی، میزان صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی، گاز طبیعی، مایعات و میعانات گازی در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹، به‌طور متوسط ۳۴.۶ میلیارد دلار گزارش شده است. این در حالی است که این عدد در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ به بیش از ۴۷ میلیارد دلار رسیده است.^۴

تقویت سیاست همسایگی: دکتر رئیسی در سخنرانی مراسم تحلیف خود در ۱۴۰۰ اعلام داشت که «ایران همسایگان خود را خویشاوندان خود می‌داند».^۵ در حقیقت این سخن اشاره مستقیم به این مساله داشت که دولت سیزدهم سیاست همسایگی را به

4. <https://dolat.ir>

5. www.mehrnews.com

جاری نظیر برق و گازو اجاره بها و بهره بانکی. حالت ثابت سرمایه در ساختمان‌ها و ماشین آلات متبلور می‌شود که به صورت ضریب کفایت بیان می‌شود و عدم احراز آن موجبات تنگناهای مالی و ورشکستگی بنگاه را فراهم می‌کند. سرمایه ثابت در دو حالت خالص و ناخالص اندازه‌گیری می‌شود.

تشکیل سرمایه ثابت ناخالص یک مفهوم اقتصادی کلان است که روش سنجش آن در سال ۲۰۰۸ در نظام حساب‌های ملی سازمان ملل مورد بحث قرار گرفته است. شاخص سهم تشکیل سرمایه در تولید ناخالص داخلی نشان دهنده سرمایه‌گذاری در کل تولید ناخالص داخلی است و به عنوان درصدی از محصول ناخالص داخلی مورد محاسبه قرار می‌گیرد. این شاخص نشان‌دهنده فرایندها و الگوهای فعالیت‌های تولید اقتصادی بوده و به عنوان یک عامل مهم فرایند توسعه پایدار در کشورهای در حال توسعه تلقی می‌شود که افزایش آن جزو اهداف همه کشورها تلقی می‌شود. در فاصله سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ بیشترین سهم تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در تولید ناخالص داخلی با ۲۰ درصد مربوط به سال ۱۳۹۰ است و کمترین آن با ۱۵ درصد متعلق به سال ۱۳۹۶ است. تداوم این کاهش در سال‌های بعد منجر به آسیب جدی به توسعه اقتصادی ایران شد.^۷ در حالی که در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص منفی ۱۳/۸ درصد بوده است در سال ۱۴۰۰ این رقم به ۴/۱ و در سال ۱۴۰۱ به ۲/۵ و در سال ۱۴۰۲ به ۴/۸ درصد می‌رسد.^۸ در سال ۱۴۰۲ رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در دو زیر بخش اصلی ماشین آلات و ساختمان به ترتیب معادل ۷/۲ و ۳/۳ درصد بوده است. عملکرد

تقویت بیش از پیش محور مقاومت، تقویت روابط اقتصادی با همسایگان در قالب دیپلماسی اقتصادی، تعریف طرح‌های مشترک با همسایگان و احیای طرح‌های به جا مانده از قبل با همسایگان، رفع موانع برای تقویت همکاری میان بخش خصوصی ایران با کشورهای همسایه، فراتر رفتن حجم تجارت ایران و عراق از ۲۰ میلیارد دلار، شروع عملیات اجرایی خط ریلی ۳۲ کیلومتری شلمچه-بصره، انعقاد توافقنامه امنیتی تهران-بغداد، مبارزه با گروه‌های تجزیه‌طلب در مرزهای ایران-عراق، احداث خط آهن ایران-ترکیه، انعقاد تفاهم‌نامه ایجاد منطقه آزاد مشترک ایران-ترکیه، افتتاح ۵ بازارچه مرزی میان ایران-پاکستان، امضا سند برنامه راهبردی همکاری‌های تجاری پنج ساله میان ایران-پاکستان برای سال‌های ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۸، و ... همگی نتیجه سیاست همسایگی دولت سیزدهم بوده است.^۶

رشد تشکیل سرمایه: توسعه اقتصادی نیازمند شرایط تاریخی و ساختارهایی است که بدون وجود آن سرمایه‌گذاری‌ها به بیراهه می‌رود. سرمایه به مثابه یکی از عوامل تولید، از دو بخش فیزیکی و انسانی تشکیل شده است. سرمایه فیزیکی در محدوده بنگاه‌های تولیدی تعریف می‌شود و بخش سرمایه‌گذاری‌های زیر ساختی نظیر راه‌ها، فرودگاه‌ها، سدها می‌شود. سرمایه بنگاه‌ها می‌تواند به شکل جریان باشد یعنی در بستر زمان روان است و می‌تواند حالت سکون داشته باشد یعنی به شکل موجودی انباشته از سرمایه‌گذاری‌های پیشین تشکیل شده باشد. بخش جاری را در ارقام «تشکیل سرمایه» ملاحظه می‌شود. سرمایه هم حالت سیال دارد که همان حالت نقدینگی است و ناظر بر تدارک مواد اولیه، پرداخت دستمزدها و مصارف تولید

7. srtc.ac.ir

8. tejaratnews.com

6. <https://www.irna.ir/news>

۴/۷ درصد، در سال ۲۰۲۲ به ارزش ۳/۸ درصد، در سال ۲۰۲۱ به ارزش ۴/۷ درصد، در سال ۲۰۲۰ به ارزش ۳/۳ درصد بوده است. از آنجا که این رشد همراه با تجربه نرخ بالای تورم بود می‌توان گفت کمتر محسوس بوده است. بر اساس داده‌های صندوق بین‌المللی پول در سال ۲۰۲۴ ایران نرخ تورم ۳۷/۵٪، در سال ۲۰۲۳ نرخ ۴۱/۵٪، در سال ۲۰۲۲ نرخ ۴۵/۵٪، در سال ۲۰۲۱ نرخ ۴۰/۲٪ و در سال ۲۰۲۰ نرخ تورم ۳۶/۴ درصد را تجربه کرده است.^{۱۱} نرخ تورم بالا از ضعف‌های اقتصادی ایران است که در دهه‌های گذشته همواره گریبان‌گیر اقتصاد ایران بوده است. دولت سیزدهم در راستای مهار تورم سیاست‌های مختلفی اعمال کرد. در نتیجه اعمال این سیاست‌ها، این نرخ از ۴۳.۷ درصد در مرداد ۱۴۰۰ (ابتدای دولت سیزدهم) به ۳۰.۹ درصد در فروردین ۱۴۰۳ رسیده است. تورم سالانه نیز از ابتدای دولت یعنی مرداد ۱۴۰۰ از ۴۵.۷ درصد به ۳۸.۸ درصد در فروردین ماه ۱۴۰۳ کاهش یافته است و فرآیند کاهش تورم ادامه یافت. همچنین، نرخ رشد نقدینگی از ۲۳ درصد در سال ۱۳۹۷ به ۴۰.۶ درصد در سال ۱۳۹۹ رسیده که نشان از روند افزایشی رشد نقدینگی در سه سال پایانی دولت دوازدهم دارد. این در حالی است که رشد نقدینگی از ۳۹ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۲۴.۳ درصد در سال ۱۴۰۲ رسیده است.

رشد طبقه متوسط: طبقه متوسط، یک طبقه اجتماعی است و شامل افراد بسیاری در مشاغل مختلف می‌شود که نسبت بیشتری از کل جمعیت شاغل را تشکیل می‌دهد و زندگی این طبقه بیشتر مشابه به طبقه بالاست. افرادی که نیروی کار به شمار می‌روند معمولاً بخش کم درآمد جامعه را تشکیل می‌دهند

تولید ناخالص داخلی کشور در ۱۴۰۲ به قیمت ثابت ۱۳۹۵ با احتساب نفت به ۱۲ هزار و ۸۳ و بدون احتساب نفت به ۱۰ هزار و ۹۶۸ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سال قبل رشد ۴/۵ درصدی و ۳/۵ درصدی داشته است.^۹

رشد اقتصادی: مهمترین نماد رشد اقتصادی هر کشوری را باید در رشد تولید ناخالص داخلی آن کشور دید. در حقیقت تولید ناخالص داخلی برابر با ارزش بازاری کلیه کالاها و خدمات تولید شده در طول بازه زمانی مشخص در مرزهای جغرافیایی یک کشور است. این رقم برابر با مجموع میزان مصرف، مخارج دولت، سرمایه‌گذاری و تفاوت صادرات و واردات است. رشد اقتصادی و توسعه هر دو به صورت مستقیم و غیر مستقیم با تولید ناخالص داخلی در ارتباط هستند.

یک نگاه تاریخی به تولید ناخالص داخلی در ایران نشان می‌دهد که تنها در دولت اول هاشمی رفسنجانی ایران رشد بیش از ۷ درصد را تجربه کرده است. دهه ۹۰ که به دهه از دست رفته شهرت یافته است این رشد حتی به رقم ۱ درصد می‌رسد و در پایان دهه ۹۰ رشد تولید ناخالص داخلی ایران به نیم درصد می‌رسد. دولت سیزدهم در حالی شروع به کار کرد که با این وضعیت نامطلوب راهی جز تغییر ریل مسیر اقتصادی ایران نداشت و لذا با ایجاد ثبات اقتصادی، حمایت از بخش تولید و تزریق هدفمند منابع درصدد اصلاح برآمد. نتیجه این اقدامات رشد بیش از ۴ درصدی در تولید ناخالص داخلی ایران بود.^{۱۰} داده‌های صندوق بین‌المللی پول حکایت از آن دارد که در سال ۲۰۲۴ رشد واقعی تولید ناخالص داخلی ایران ۳/۳ درصد، در سال ۲۰۲۳ به ارزش

9. kayhan.ir

10. www.mehrnews.com

11. www.imf.org

در دولت سیزدهم نرخ بالای تورم به همراه افزایش نرخ ارز که در نتیجه تحریم‌های آمریکا به وجود آمده بودند و عدم افزایش حقوق و دستمزدها به اندازه تورم، عامل اصلی تضعیف طبقه متوسط بوده است. این جریان تضعیف حرکت‌های اعتراضی سیاسی-اجتماعی-اقتصادی را با خود از سال ۱۳۹۸ به همراه داشته است. لذا دولت سیزدهم از همان ابتدای در تلاش بود در کنار خنثی سازی تحریم‌ها، به مذاکرات ادامه دهد. دولت سیزدهم در ادامه تلاش کرد با اقدامات اقتصادی که انجام می‌دهد رفاه خانوار را از ۳۶ درصد سال ۱۳۹۲ به ۳۸ درصد در سال ۱۴۰۱ برساند و نرخ دستمزدها را از ۲۵ درصد به ۲۷ درصد افزایش دهد. همچنین نرخ بیکاری از ۱۱ درصد دهه ۹۰ به ۹ درصد در سال ۱۴۰۲ برساند^{۱۲}. براساس داده‌های صندوق بین‌المللی پول طی سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۳، فقر در ایران کاهش یافت. در این مدت، نرخ فقر (مبتنی بر خط فقر ۶۸۵ دلار) با ۷.۴ واحد درصد کاهش، به ۲۱.۹ درصد رسید. این بدان معناست که ۶.۵ میلیون نفر از جمعیت زیر خط فقر کاسته شده است. (مبتنی بر خط فقر ۳۶۵ دلار، نرخ فقر با ۲.۲ درصد کاهش به ۳۸ درصد رسید). در همین مدت خانوارهای ۴ دهک پایین رشد مصرف بالاتری نسبت به ۶ دهک بالا تجربه کردند که این امر موجب کاهش نابرابری شد. به طوری که ضریب جینی از ۳۵.۸ به ۳۴.۸ رسید. ترکیبی از سیاست‌های افزایش دستمزد، افزایش درآمدهای ناشی از خوداشتغالی، و افزایش یارانه نقدی به رشد مصرف و کاهش فقر کمک کرده است^{۱۳}. لازم به توضیح است که نرخ مشارکت اقتصادی از ۴۴.۵ درصد در سال ۱۳۹۷ به ۴۱.۳ درصد در سال ۱۳۹۹ رسیده بود که از ابتدای دولت سیزدهم این روند کاهش متوقف شد و در کانال ۴۱ درصد باقی ماند.

و بخش دیگری از جامعه که با سرمایه‌شان زندگی می‌کنند و از پس‌انداز منابع مالی خود در جهت توسعه اقتصادی حرکت می‌کنند بخش پردرآمد را تشکیل می‌دهند و در این میان یک گروهی قرار دارند که عمدتاً بر اساس تخصص و سرمایه انسانی‌شان فعالیت و درآمدی کسب می‌کنند که طبقه متوسط را تشکیل می‌دهند و برای رشد اقتصادی هر سه این گروه‌ها باید در کنار هم قرار بگیرند. هر چه جوامع به سمت توسعه بیشتری حرکت کند نقش طبقه متوسط هم پررنگ‌تر می‌شود چرا که عامل پیش برنده تکنولوژی است و بخش قابل توجه تکنولوژی هم مربوط به حوزه‌های کارآفرینی و حوزه‌هایی است که به تخصص وابسته است. طبقه متوسط در واقع توازن قدرت اقتصادی و اجتماعی در جامعه را رقم می‌زند، وقتی این طبقه از بین می‌رود، خلا نبود آن ایجاد می‌شود که منجر به ضربات اجتماعی و فرهنگی شده و باعث بروز مشکلات فراوانی خواهد شد. پیدایش مشاغل کاذب، کاهش سطح عمومی سلامت، کاهش انگیزه برای تحصیل، افزایش جرم و بزهکاری، کاهش اعتماد به حکومت و از دست رفتن حمایت مردم از حکومت که به عنوان بزرگ‌ترین سرمایه داخلی کشور محسوب می‌شود و از پیامدهای زیانبار سقوط طبقه متوسط است. بنابراین از منظر عرضه در اقتصاد هر چه زمان می‌گذرد قشر متوسط مهم‌تر می‌شود و از منظر تقاضا هم انباشت این تقاضا بر قشر متوسط مهم است، چرا که تقاضای قشر کم‌درآمد ناچیز است و تقاضای پر درآمدها هم معمولاً معطوف به سلیق خاصی است و جایی که صرفه مقیاس در اقتصاد از سمت تقاضا می‌تواند برطرف شود عمدتاً در توده وسیع قشر متوسط است که هر چه بزرگ‌تر می‌شود ثبات بیشتری هم در تقاضا ایجاد می‌کند که بعد سرمایه‌گذاری‌های مبتنی بر تقاضا شکل می‌گیرد و توسعه می‌یابد.

12. iqna.ir

13. www.irna.ir

شاخص	سال	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲
ثبات سیاسی	۶/۶	۸/۰۲	۸/۴۹	
اثر بخشی دولت	۱۴/۲۹	۱۶/۶۷	۱۸/۴۰	
کیفیت قوانین	۶/۶۷	۴/۷۶	۴/۲۵	
حاکمیت قانون	۱۹/۵۲	۱۷/۶۲	۱۷/۴۵	
کنترل فساد	۱۴/۲۹	۱۳/۸۱	۱۴/۱۵	
مسئولیت‌پذیری	۸/۲۱	۹/۱۸	۸/۷۰	

منبع: 5430. World Bank Policy Research Working Paper No

نهادهای مدنی تأکید می‌شود.

در سال اول فعالیت دولت سیزدهم یعنی سال ۱۴۰۰ رتبه ایران در کل شاخص‌های حکمرانی خوب ۹۹ بود و تلاش‌های دولت سیزدهم باعث شد این رتبه با ۴ درجه بهبود به رتبه ۹۵ در سال ۱۴۰۲ برسد. بر اساس داده‌های بانک جهانی ایران در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۳ در تمام شاخص‌های حکمرانی خوب، شاهد رشد و بهبود وضعیت بوده است.

اگرچه رشد صورت گرفته اندک است ولی حکایت از آن دارد که مسیر انتخاب شده توانسته است به نتایج مثبتی دست یابد. در مطالعات صورت گرفته توسط سازمان ملل متحد همچنین نشان داده می‌شود که ایران در شاخص شهرت و نفوذ جهانی توانسته است رشد خوبی را تجربه کند به گونه‌ای که در سال ۲۰۲۱ رتبه ایران ۷۹ بود و در سال ۲۰۲۳ به ۷۳ می‌رسد. در همین شاخص شاهد اندازه‌گیری شاخص‌های فرعی

نرخ بیکاری در طول سال‌های دولت سیزدهم کاهش مناسبی داشته است. متوسط نرخ بیکاری در دولت سیزدهم برابر ۸.۸ درصد بوده است به نحوی که این نرخ از ۹.۶ در سال ۱۳۹۹ به ۸.۱ در سال ۱۴۰۲ رسیده است. خالص اشتغال ایجاد شده (تغییرات شاغلان) از منفی ۱۰۱۰ هزار نفر در سال ۱۳۹۹ به ۷۷۴ هزار نفر در سال ۱۴۰۲ رسید. در پاییز این سال نرخ بیکاری فصلی به رکورد تاریخی ۷.۶ درصد رسید.

نتیجه‌گیری

هدف اصلی حکمرانی خوب دستیابی به توسعه انسانی پایدار است که در بطن آن بر کاهش فقر، اشتغال‌زایی، تأمین معاش، رفاه پایدار تأکید می‌شود. در این رویکرد به جای تأکید مکانیکی بر خصوصی‌سازی یا تسری سلطه سازوکارهای بازار، بر ضرورت پرداختن به حقوق متقابل دولت-شهروند، پاسخگویی دولت‌ها، افزایش شفافیت، افزایش سطح مشارکت واقعی و توسعه

هستیم که عبارتند از: شاخص تجارت جهانی که در سال ۲۰۲۱ رتبه ایران ۱۰۴ است و در سال ۲۰۲۳ به ۹۶ می‌رسد. در سال ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۳ در شاخص دیپلماسی بین‌المللی رتبه ایران ۲۵ است، در شاخص برند ملی در سال ۲۰۲۱ رتبه ایران ۶۴ است که در سال ۲۰۲۳ به ۴۵ می‌رسد. همچنین در این سال‌ها قدرت پاسپورت ایران در رتبه ۱۰۰ باقی مانده است. در شاخص بازارهای جذاب در این سال‌ها رتبه ایران ثابت یعنی ۱۰۳ است در حالی که رتبه ایران در شاخص نهادهای قوی تقویت می‌شود و از رتبه ۹۷ در سال ۲۰۲۱ به رتبه ۹۲ در سال ۲۰۲۳ می‌رسد^{۱۴}.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

تمامی اصول اخلاقی در پژوهش این مقاله رعایت شده‌اند.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان به یک اندازه در نگارش مقاله مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

14. chandlergovernmentindex.com

منابع

منابع فارسی

جلال درخشه، جلال و شجاعی، جبار. ۱۳۹۴. شاخص‌های حکمرانی خوب در اندیشه و عمل امام علی (ع)، «پژوهش‌های علم و دین»، دوره ۶، شماره پیاپی ۱۱.

ذراتی، ماشالله. ۱۴۰۲. «واکاوی پیامدهای امنیتی و اقتصادی عضویت ایران در سازمان همکاری‌های شانگهای» فصلنامه اقتصاد دفاع و توسعه پایدار، سال ۸، ش ۲۷.

سیمبر، رضا و ملکی، آزاده. ۱۳۹۸، بایسته‌های حکمرانی و ایماژهای سیاست خارجی ج.ا.ایران در عرصه بین‌الملل. فصلنامه علمی سیاست جهانی، دوره ۸، ش: ۴.

شامیری، افشین و شاهنده، بهزاد. ۱۳۹۷. تبیین جایگاه قدرت هوشمند در سیاست خارجی چین، فصلنامه بین‌المللی ژئوپلتیک، دوره ۱۴، ش: ۳۱.

موسوی شفاهی، مسعود. ۱۳۸۸. دیپلماسی اقتصادی، تهران، مرکز پژوهش‌های مجمع تشخیص مصلحت نظام.

سایت‌ها

- احیای طبقه متوسط در دولت رئیسی [لینک]
- تشکیل سرمایه ثابت ناخالص بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ [لینک]
- تقویت روابط خارجی در دولت ریسی [لینک]
- تقویت سیاست همسایگی [لینک]
- جزییات رشد تولید ناخالص داخلی در ۳۴ سال [لینک]
- دستاوردهای دولت سیزدهم [لینک]
- رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در دولت سیزدهم [لینک]
- رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص [لینک]
- سه سال دیپلماسی دولت رئیسی [لینک]
- سیاست همسایگی دولت سیزدهم [لینک]
- وعده سیاست همسایگی دولت ریسی [لینک] ۵
- هزار روز خدمت شهید رئیسی در اقتصاد [لینک]

References

Petrovsky ,Vladimir ,(2024)Diplomacy as an instrument of good governance[[link](#)]

Azhar Abas. Muhamad. 2019.Public policy and Governance: theory and practice. Springer Nature Switzerland.

Worldwide Governance Indicators.[[link](#)]

Chandler Government index.[[link](#)]